

Beata Szluz

Konsultant naukowy

Diagnoza. Diagnozowanie

Pojęcie **diagnoza** jest definiowane jako rozpoznanie stanu rzeczy, jego tendencji rozwojowych, na podstawie jego objawów w oparciu o znajomość ogólnych prawidłowości, ich wyjaśnienie i przewidywanie (Sobolewska, 1999, s. 166). Diagnoza jest to zjawisko badawcze, które daje odpowiedzi na następujące napytania: jak jest? (czy dane wydarzenie jest jednostkowe, czy to już jest zjawisko?), dlaczego tak jest?, co należy zrobić, aby było lepiej? (Dybowska, 2010, s. 258).

I. Diagnozowanie rodziny

J. Piekarski (1987, s. 105-106) wyróżnił **typy rodzin** pod względem tworzonego środowiska wychowawczego:

- środowisko wzorcowe,
- środowisko przeciętne,
- środowisko niekorzystne wychowawczo,
- środowisko dysharmonijne.

Ze względu na kryterium celu, który stawia się przed procesem diagnostycznym, wyróżniono **typy diagnoz**:

- diagnoza eksploracyjno-deskryptywna (opisowa) – polega ona na przedstawieniu jakiegoś problemu wraz z wpływającymi z niego wnioskami (opis i wnioski),
- diagnoza klasyfikacyjna – jej funkcją jest klasyfikacja lub selekcja opisywanego obszaru rzeczywistości do jakiegoś znanego typu lub gatunku. Ma charakter porządkujący i systematyzujący określone problemy,

LIDER PROJEKTU

Województwo Podkarpackie - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Rzeszowie

ul. Hetmańska 9, 35-045 Rzeszów tel. 17 747 06 00 fax. 17 747 06 01 e-mail: sekretariat@rops.rzeszow.pl www.rops.rzeszow.pl

PARTNERZY PROJEKTU

Województwo
Podkarpackie

Województwo
Lubelskie

Województwo
Podlaskie

Województwo
Świętokrzyskie

Województwo
Mazowieckie

- diagnoza funkcjonalna – w której dążymy do wyjaśnienia zjawiska czy problemu na podstawie wzajemnych powiązań (korelacji),
- diagnoza przyczynowa – sprowadzająca się do wyjaśnienia przyczyny lub łańcucha przyczyn zaistniałych zjawisk (przyczyny dominujące i mniej istotne),
- diagnoza selekcyjna – pełniąca funkcję oceny przydatności (lub jej braku) do pełnienia określonych ról, zadań np. diagnoza rodziny dla celów adopcyjnych,
- diagnoza typizacyjna – nastawiona na tworzenie grup typizacyjnych ze względu na posiadany problem, poziom rozwoju,
- diagnoza różnicowa – ma na celu ukazanie różnic indywidualnych w obrębie danego zjawiska czy problemu w stosunku do ogólnego typu lub gatunku (Jarosz, Wysocka, 2006).

Strategie diagnozowania rodziny:

- Diagnoza całościowa - jest ukierunkowana na całościowe poznanie środowiska wychowawczego rodziny i wyrażenia ogólnej oceny jego funkcjonowania. W diagnozie uwzględniona jest stosunkowo duża liczba różnych jakościowo cech i analizowane są związki między nimi. W rezultacie rozpoznanie przedstawia obraz całości rodziny jako środowiska wychowawczego. Przykłady narzędzi: "Arkusze schematyczny" J. Pietera (1960), "Narzędzie oceny progu zagrożenia biosocjokulturowego rozwoju dziecka w rodzinie" E. Marynowicz-Hetki (1987, s. 204-222), "Metoda badania struktur systemów rodzinnych i stylów wychowania w rodzinie" M. Ryś (2001), "Diagnoza systemu rodzinnego oparta na modelu Circumplex" D. Olsona (za: Wysocka 2007, s. 200).
- Diagnoza wybiórcza - koncentruje się na wybranych cechach rodziny jako środowiska wychowawczego. Wówczas rodzina badana jest wybiórczo. Najczęściej w diagnozie wybiórczej rozpoznawane są: oddziaływania wychowawcze rodziców, ich postawy wychowawcze, style wychowania, atmosfera wychowawcza, relacje między rodzicami a dzieckiem (Jarosz, Wysocka 2006, s. 132). W diagnozie wybiórczej badacz posługuje się inwentarzami, kwestionariuszami czy skalami. Przykładami mogą być: "Kwestionariusz dla rodziców" M. Ziemskiej, do diagnozowania postaw rodzicielskich, "Kwestionariusz stosunków między rodzicami a dzieckiem",

LIDER PROJEKTU

Województwo Podkarpackie - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Rzeszowie

ul. Hetmańska 9, 35-045 Rzeszów tel. 17 747 06 00 fax. 17 747 06 01 e-mail: sekretariat@rops.rzeszow.pl www.rops.rzeszow.pl

PARTNERZY PROJEKTU

Województwo
Podkarpackie

Województwo
Lubelskie

Województwo
Podlaskie

Województwo
Świętokrzyskie

Województwo
Mazowieckie

"Skala postaw rodzinnych" M. Braun-Gałkowskiej, "Identyfikacja stylów wychowania" według M. Ryś, "Test komunikacji zadaniowej rodzic - dziecko" A. Frydrychowicz, "Skale postaw rodzicielskich" M. Plopy dla rodziców i dzieci (Wysocka 2007, s. 209-239).

II. Diagnozowanie środowiska lokalnego

Diagnoza społeczna jest to badanie społeczności lokalnej, które służy poznaniu jej potrzeb i oczekiwań. Diagnoza społeczna, którą realizują sami członkowie danej społeczności, jest tzw. **diagnozą partycypacyjną**.

Zasady przeprowadzania diagnozy:

- przeprowadzone badanie musi być "widzialne" w społeczności,
- należy dotrzeć do wszystkich grup zainteresowanych, szczególnie dać możliwość wypowiedzenia się grupom zwykle marginalizowanym,
- zebrane wyniki należy zaprezentować społeczności,
- wyniki badania powinny być powszechnie dostępne i zrozumiałe dla mieszkańców,
- w czasie rozmów z mieszkańcami, jak i później, należy poinformować o planowanych działaniach i możliwości zaangażowania się w dalsze etapy pracy (PZR).

A. Nowotny, K. Sztander-Sztanderska, A. Daszkowska-Kamińska (2010, s. 2) wskazały na **niebezpieczeństwa związane z brakiem właściwej diagnozy środowiska lokalnego**:

- niewłaściwe określenie potrzeb adresatów działań,
- niewłaściwe określenie kompetencji uczestników,
- zlekceważenie barier, które istnieją w środowisku,
- niewykorzystanie zasobów środowiska,
- dublowanie działań.

W literaturze wskazano następujące **źródła informacji** (Nowotny, Sztander-Sztanderska, Daszkowska-Kamińska 2010, s. 8):

- Główny Urząd Statystyczny (w tym: Bank Danych Regionalnych),
- ośrodki akademickie,

LIDER PROJEKTU

Województwo Podkarpackie - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Rzeszowie
ul. Hetmańska 9, 35-045 Rzeszów tel. 17 747 06 00 fax. 17 747 06 01 e-mail: sekretariat@rops.rzeszow.pl www.rops.rzeszow.pl

PARTNERZY PROJEKTU

Województwo
Podkarpackie

Województwo
Lubelskie

Województwo
Podlaskie

Województwo
Świętokrzyskie

Województwo
Mazowieckie

- ośrodki badawcze (np. CBOS, TNS OBOP),
- Media masowe: prasa zagraniczna, ogólnopolska, lokalna, serwisy elektroniczne, radio, TV,
- organizacje eksperckie,
- prywatne firmy i przedsiębiorstwa,
- organizacje branżowe,
- instytucje administracji publicznej, np. Powiatowe Urzędy Pracy, Ośrodki Pomocy Społecznej.

Bibliografia:

1. **Dybowska E.** (2010), *Diagnoza pedagogiczna środowiska rodzinnego* [w:] *Wybrane zagadnienia pedagogiki rodziny*, red. A. Błasiak, E. Dybowska, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Filozoficzno-Pedagogicznej "Ignatianum", Wydawnictwo WAM, Kraków.
2. **Jarosz E., Wysocka E.** (2006), *Diagnoza psychopedagogiczna podstawowe problemy i rozwiązania*, Wydawnictwo Akademickie Żak, Warszawa.
3. **Marynowicz-Hetka E.** (1987), *Narzędzie oceny prognozy zagrożenia rozwoju biosocjokulturowego rozwoju dziecka w rodzinie* [w:] *Elementy diagnostyki pedagogicznej*, red. I. Lepalczyk, J. Badura, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa.
4. **Nowotny A., Sztander-Sztanderska K., Daszkowska-Kamińska A.** (2010), *Jak diagnozować środowisko lokalne?*, https://rownaczsanse.pl/uploads_public/cms/parameter-1535/3412_Poradnik_do_diagnozy_RS_2010_OKG.pdf, data dostępu: 21.01.2019.
5. **Piekarski J.** (1987), *Diagnoza typologiczna rodziny jako środowiska wychowawczego* [w:] *Elementy diagnostyki pedagogicznej*, red. I. Lepalczyk, J. Badura, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa.
6. **PZR (opr.)**, *Jak przeprowadzić diagnozę?*, www.pzr.org.pl, data dostępu: 21.01.2019.
7. **Ryś M.** (2001), *Systemy rodzinne*, CMPPP, Warszawa.

LIDER PROJEKTU

Województwo Podkarpackie - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Rzeszowie
ul. Hetmańska 9, 35-045 Rzeszów tel. 17 747 06 00 fax. 17 747 06 01 e-mail: sekretariat@rops.rzeszow.pl www.rops.rzeszow.pl

PARTNERZY PROJEKTU

Województwo
Podkarpackie

Województwo
Lubelskie

Województwo
Podlaskie

Województwo
Świętokrzyskie

Województwo
Mazowieckie

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Projekt „Liderzy kooperacji”
realizowany w ramach Programu Operacyjnego Wiedza, Edukacja, Rozwój finansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego na lata 2014-2020

8. **Sobolewska M.** (1999), *Diagnoza i metody badań pedagogicznych w poradnictwie* [w:] *Psychologia praktyczna w systemie oświaty*, red. K. Ostrowska, CMPPP, Warszawa.
9. **Wysocka E.** (2007), *Człowiek a środowisko życia – podstawy teoretyczno-metodologiczne diagnozy*, Wydawnictwo Akademickie "Żak", Warszawa.

LIDER PROJEKTU

Województwo Podkarpackie - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Rzeszowie

ul. Hetmańska 9, 35-045 Rzeszów tel. 17 747 06 00 fax. 17 747 06 01 e-mail: sekretariat@rops.rzeszow.pl www.rops.rzeszow.pl

PARTNERZY PROJEKTU

Województwo
Podkarpackie

Województwo
Lubelskie

Województwo
Podlaskie

Województwo
Świętokrzyskie

Województwo
Mazowieckie